

volstrekt geen alledaagsche verschijning is, heb ik datum en tijd nauwkeurig aangegeven. Het kon soms zijn, dat ze hier of daar, door andere waarnemers ook waren opgemerkt. Op de kaart kan u waarschijnlijk nagaan, welken weg ze zoo ongeveer gevolgd hebben. Zou het ook kunnen zijn, dat deze soorten vogels op hun reis de groote waterwegen ten naastenbij volgen?

In de maanden November en December zwierfden hier in de streek vele roeken en bonte kraaien rond, veel meer dan we anders gewoon zijn. 't Is mogelijk dat het aantal, dat zich anders in Vlaanderen, Noord-Frankrijk en langs de zeekust aldaar verspreidde — nu nog steeds het luchtruim mijlen ver door 't kanongebulder met angstwekkend gedonder wordt vervuld — in het tot nu toe gelukkige vrije Nederland, een goed heenkomen zoeken.

En nog iets heer Thijsse: Nu er de laatste paar jaar allerwegen ontzettend veel houtgewas van allerlei aard gevallen is en nog steeds valt, komen er vele, zeer vele vogels in 't gedrang. Niet alleen de hollenbroeders, maar letterlijk alle soorten die in het houtgewas hun toevluchts-oord zoeken.

Zouden de vogelvrienden — nu er in de oorlogsjaren door alle partijen en standen zooveel aan liefdadigheid is gedaan — nogmaals zoo vrij mogen zijn een beroep te doen op de Onderwijzers van Nederland, om als straks het voorjaar wederkeert, hun medewerking aan dit groote liefdewerk te willen verleen door alleen maar met een paar woorden, de kinderen te vermanen, geen vogelnesten te verstoren of uit te halen.

Nog altijd herinner ik mij de woorden, die de onderwijzer vroeger op school tot ons sprak. Dat was ook een man met een warm hart voor alles wat er leefde in de natuur. En als zoo iemand in verzoekenden, of vermanenden toon spreekt tot zijn leerlingen, dan kan dat niet missen, of er gaat in zekere mate een zegenende kracht van uit. Menschen, die er waarlijk voor gevoelen, zullen van zelf elk voorjaar, dat weer aanbreekt, op dat onderwerp terugkomen.

Aangezien er uit de steeds aangroeiende kinderen telkens weer jongere groepen op den voorgrond treden, is dat ontegenzeggelijk noodig. Want inderdaad verongelukken er een zeer groot aantal broedsels en jonge vogels door het uithalen en 't verstoren der nesten; vrij wat meer als er oppervlakkig wel gedacht wordt.

Ook zou de Ned. pers: Tijdschriften, Dag- en Weekbladen, die al dikwijls dit onderwerp zoo loflijk hebben besproken, waarschijnlijk voor deze grondbeginselen veel goeds tot stand kunnen brengen. En vooral ook plaatselijke bladen te plattelande, om met eenige regelen de aandacht der ouders op dit vraagstuk te vestigen. Daar er zelfs nog ouders zijn die hunne kinderen aansterken vogelnesten te gaan zoeken. Ook hier geldt het «onbekend is onbemind», en dat is zoo jammer. Door er elk jaar opnieuw de aandacht op te vestigen kan er naar alle waarschijnlijkheid van lieverlede veel verbetering in worden gebracht. Met deze enkele regels hoop ik uit den grond van mijn hart, het groote belang der vogelen in 't algemeen nog te hebben gediend.

Terwolde.

D. J. VAN TONGEREN.

LEEKEPRAATIE.

EN enkelen jaargang uitgezonderd, was ik steeds lezer van *De Levende Natuur*. Ik mag niet zeggen: een trouwe lezer, mijn bezigheden lieten dit niet altijd toe. Wel kan ik verklaren, dat geen aflevering ongezien ter zijde gelegd werd. Mocht er geen tijd overschieten voor het lezen der grootere en vervolg-artikelen, de plaatjes en de korte stukjes sloeg ik bijna nooit over. En ik meen te mogen zeggen, dat ik aan het kennis nemen van den inhoud op de wandeling en in eigen tuintje meermalen genoeg beleefd heb. Terwijl mijn schoolkennis van de levende natuür zich bijna uitsluitend bepaalde tot wat systematiek, veel dood en weinig levend

was, heeft de lectuur van *De Levende Natuur* en niet minder die van de Heimans-en-Thijssen-Serie mij op later leeftijd menig genoeglijk oogenblik bezorgd en gemaakt, dat ik op de—wel eens al te spaarzame—wandelingen meer oog en oor had voor de natuur dan anderen en vaak waarnam, wat mij anders ontgaan zou zijn en dat ik vaak de juistheid kon constateeren van de smakelijke vertellingen der oudere en jongere natuurvrienden in *De Levende Natuur*. Maar..... om zelf van mijn waarnemingen mededeeling in ruimer kring te doen, daartoe ben ik nooit gekomen. Wellicht, dat behalve gebrek aan tijd hiertoe ook meewerkte de omstandigheid, dat de aard van vele der artikelen in de latere jaargangen gaandeweg meer en meer de vruchten bleken van zoo ernstige natuurstudie, dat een dilettant-beginneling, als ik ben, niet anders kon doen dan bescheiden toe te luisteren en kennis te nemen van het vele interessante, dat het tijdschrift bood. En toch, de eenvoudigste waarnemingen wekken den lust tot meerdere. Laat mij beginnen met te zeggen, wat de aanleiding werd, mijn bescheidenheid op zij te zetten. Medio Januari 1918 (de rijke sneeuwval was met zijn nasleep achter den rug) werd ik veroordeeld tot rusten van den gewonen arbeid. Dagelijks moest ik in 3 tempo's $4\frac{1}{2}$ uur rusten in de open lucht onder de dennen. Lezen bleek vooreerst niet raadzaam, deels van wege de kou, deels om de vermoeienis. Met zorg zag ik op tegen de mij wachtende verveling. Dat die zorg spoedig en later meer en meer ongegrond bleek, dank ik voor een groot deel aan mijn voorafgaande natuur-historische lectuur der laatste jaren, d. w. z. aan *De Levende Natuur* e. d. En nu behoef ik zeker niet te zeggen, hoe gunstig tevens deze ervaring werkte op de gemoedsstemming van den rust- en toch afleidingbehoevenden patiënt. Mogen mijn mededeelingen al niets nieuws bevatten, zij kunnen wellicht dienen als opwekking aan iedereen om de natuur met wat meer aandacht aan te zien, dan nog door zoo talloos velen gedaan wordt. Ook deze ervaring deed ik in mijn tijdelijk milieu in ruime mate op. Meer dan ooit te voren ben ik er van doordrongen, hoe waarneming der natuur een bron van steeds rijker genot is en hoe elk stapje daarbij leidt tot nieuwe..... ontdekkingen, zal ik maar zeggen, al zijn het dan ook maar ontdekkingen van reeds lang bekende zaken. Voor den dilettant geven ze niettemin de echte ontdekkers-satisfactie.

Het waterland boven het IJ, tusschen Zuiderzee en duinzoom mag niet roemen op boomenrijkdom en velen ontzeggen het alle natuurschoon. In *Sloot en Plas* en *Door het Rietland* hebben ons dit wel anders geleerd. Nu moge het brakke water in deze streek mijner inwoning de flora en fauna eenigszins doen afwijken van die in beide boekjes beschreven, zonnedaauw en spinnende watertor, de gerande watertor, waterslakken, de karekiet en zijn nestbouw heb ik toch door die lectuur wat nader leeren kennen en bewonderen. Het afgrazen der algen aan den binnenwand mijner stopflesch door de waterslakken vroeg meermalen mijn aandacht en die van anderen, nog minder natuur-historisch aangelegden dan ik. Van *Vlinders, Vogels en Bloemen* deed mij brandnetelstengels op water zetten en zoowaar, ik trof het bijzonder. Er bleken rupseneitjes of rupsen in miniatuur aanwezig te zijn. Mijn stengels kregen (water-) wortels en ik behoefde niet te vreezen voor verdorring of verschrompeling. De eitjes kwamen uit en de rupsjes groeiden als kool.

Zooals het meer gaat, mijn kweekerij bracht verrassingen mee en wel aangename, hetgeen nu juist niet altijd het geval is, vooral niet bij beginnende dilettanten. De brandnetelbloesem ontwikkelde zich ook en.... op een vakantie-morgen, om 10 uur, toen ik mijn kweekerij weer bezocht, waren mijn brandnetels aan het stuiven. Dat was een emotie van ontdekking. Immers het stuiven heeft gewoonlijk in de vroege morgenuren plaats" zei het boekje. Wat een hofje! Als vader van een ordelijk gezin met drukke bezigheden kon ik er toch niet voor dag en dauw op uittrekken, om.... brandnetels te zien stuiven en ik moet eerlijk bekennen: vroeg opstaan was nooit mijn fort. Ik wil natuurlijk grif toegeven, dat het ongelijk aan mijn zijde is. Intusschen, ik had plezier van mijn stuifmeel-pistooltjes als een kind van zijn kermis-pistool. Mijn rupsen werden poppen en de poppen vlinders, doch er waren deserteurs en na enkele dagen gaven deze alweer een surprise: één had zich verpopt aan een donkerbruine schoolbank en vertoonde zich als pop bruin getint met grootere en kleinere goudstippen als bestoven,

terwijl de andere achter een der platen aan den gewitten muur verpopt en, in scherpe tegenstelling met de bruine pop op de bruine schoolbank, zilvergrijs getint en met zilverstippen gesierd was.

Zooals ik reeds zei: boomrijk is mijn woonplaats niet, maar toch schijnt mijn tuintje (± 17 bij 8 M.) aan de westzijde door een iepen heg gescheiden van naburige grasveldjes, die op hun beurt weer door zulke hagen gescheiden zijn, terwijl het geheel dezer terreintjes omgeven is door huizen, toch schijnt dit geheel voor overvliegende vogels nog wel eenige aantrekking te hebben. In het midden staat een bijna 30-jarige eschdoorn. Het schooldak is in den loop der jaren overgroeid door klimop, dat soms meer dan 1 M. dik er op zit. Dit is ook het geval met een schuurtje en er staan nog een paar groepjes heesters op de niet groote ruimte. De scheidende heg, telken jare gesnoeid, was in den loop der jaren een dichte en dikke groene muur geworden tijdens de zomermaanden en al spoedig merkte ik een paar zwarte lijsters op, die er nestelden. Doch zoowel de dieren als mijn huisgenooten en ik werden teleurgesteld. Een buurman, die meende dat hij wel met behulp der ouden jonge merels kon groot brengen, haalde 't nest uit en zette het in een kooi. Zijn rekening faalde totaal en den volgenden dag zat het nest weer zoo goed en zoo kwaad als dat ging op zijn oude plaats. Jammerlijk was het om te zien, hoe de vederlooze jongen, de kale nekken rekkend, lagen te gapen naar... voer, dat hun niet gebracht werd en later op den dag vond ik twee der jongen dood onder de heesters op vrij grooten afstand van het nest. Zou dan toch waar zijn, dat de ouden hun kroost dooden als menschenhanden er aan geweest zijn? Midden in den winter, volgend op dezen zomer, toen de heg kaal was, vonden wij nog een tweede nest met 4 eitjes er in. Of liever, dit was het eerste nest. Was het een zoogenaamd speelnest, of had hier ook buurmans booze hand reeds eerder ingegrepen? Als souvenir en als specimen van lijster-nestbouw (een bodem van takjes, aarde en halmen) vond het een plaatsje in de schoolverzameling. Maar in de heg kregen wij na dien nooit meer nestelende lijsters. Die vonden volgende jaren op schuur- en schooldak een veiliger gelegenheid in den klimop, waar wij ze twee à drie broedsels zagen en hoorden grootbrengen. Wij zagen ze nestmateriaal, later voer voor de jongen aanbrengen. Wij hoorden 't mannetje zoowel 's ochtends als 's avonds zijn hoogste lied zingen, terwijl 't wijfje 't nest fatsoeneerde, haar eitjes lei en broedde. En beide lieten hun luid getjok weerklinken, als de jongen het nest verlieten, waar-schuwings- zoowel als lokkreten. En wij zagen vader en moeder-lijster onder deze herhaalde gezinszorgen weldra hun glanzend voorjaarskleed wisselen voor het kleed van de huiselijke zorg.

P. F.

EEN NIEUWE BOSCHBES?

De boschbessen staan nu in bloei: onze drie soorten: de Blauwe Boschbes met zijn groene, haast kruidachtige stengels en groengele, soms rood gerande, breed urnvormig bloempjes, de Roode Boschbes, een struikje met leerachtige glanzige dikke bladeren, van onderen met klierpuntjes voorzien, en trossen van witte klokjes en dan nog de zeldzaamste van de drie, een tamelijk hoog, houtig heestertje met blauw-achtig groene bladeren en witte of roze hangende klokjes in arme trosjes meest alleenstaand, dat is de veen-boschbes. Die komt alleen voor in onze venige boschstreken, vooral in den Achterhoek van Gelderland en in Overijssel en Drente. De Blauwe Boschbes en de Veen-boschbes verliezen hun bladeren in het najaar, de Roode Boschbes is altijd groen. De bloemen van de Blauwe Boschbes zijn meestal vijftallig, die der beide andere soorten viertallig. Ook is er een bastaard bekend tusschen de Roode Boschbes